

Аверічев І.М.

ТРАНСПОРТНА БЕЗПЕКА ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття розкриває актуальні проблеми транспортної галузі, містить аналіз формування системи транспортної безпеки і формулює комплексний підхід до покращення економічної безпеки підприємств водного транспорту.

Ключові слова: транспортна безпека, національна безпека, економічна безпека, безпека морського та річкового транспорту.

Постановка проблеми. В умовах утворення нової економічної системи в Україні підприємства, що функціонують у різних організаційно-правових формах, організують власну діяльність в умовах невизначеності, непередбачуваності дій партнерів і держави.

Глибока економічна криза породила велике число небезпек і загроз молодому українському бізнесу. До того ж, на умови розвитку підприємництва значно впливають і такі фактори, як нестабільна політична та соціально-економічна ситуація в країні, недосконалість і часта зміна комерційного законодавства, криміналізація суспільства, корупція тощо. Все це та інші чинники різко актуалізували проблему забезпечення економічної безпеки підприємства.

Транспорт – це кровоносна система економіки, від його стану і рівня розвитку безпосередньо залежить якість життя громадян та ефективність господарської діяльності. На сучасному етапі роль транспорту все більше зростає. Адже галузь, будучи фундаментальною, має істотний вплив на такі важливі складові національної безпеки держави як економічна, політична, соціальна, військова та інші.

Для України питання забезпечення транспортної безпеки мають особливе значення. Це пов'язано, насамперед, з розмірами території та геополітичним розташуванням нашої країни, з політичним і соціально-економічним курсами, спрямованими на подальше зміцнення суверенітету. Однак, на тлі зростаючих показників аварійності, травматизму, збитків, зносу технічних засобів вихід української транспортної галузі на шлях сталого розвитку із забезпеченням комплексної безпеки вельми ускладнений.

При цьому варто відзначити, що в даний час пріоритетну увагу приділяють найчастіше тільки організаційним і правовим аспектам зазначеної складної та багатогранної проблеми. Питання ж методологічного характеру фактично не зачіпаються, адже саме вони, на думку автора статті, зараз відіграють вирішальну роль.

Як відомо, практика не може існувати без теорії. Тому, в першу чергу, необхідно визначитися із змістом поняття «транспортна безпека», його місцем у загальній системі життєдіяльності та національної безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана тема актуальна ще й через те, що у вітчизняному законодавстві немає більш заплутаної, суперечливої і непослідовної правової бази, ніж в сфері транспортної безпеки.

Проблеми транспортної безпеки за останні роки стали ще гостріше, оскільки транспорт фактично перетворився на одну з найризикованіших сфер життєдіяльності, в якій, на жаль, регулярно гинуть люди.

Наприклад, водний транспорт в нашій країні, як і у всьому світі, є найбезпечнішим, але й він уже характеризується зростанням кількості надзвичайних подій, пов'язаних із загибеллю і пасажирів, і працівників галузі. Так, за 2012 рік загальна кількість аварійних подій на морському і річковому транспорті (включаючи маломірний флот) становила 50 випадків.

Ситуацію, що склалася в сфері забезпечення безпеки, зокрема, на транспорті, можна

пояснити спонтанністю і непослідовністю дій, відсутністю системного підходу, слабким опрацюванням методологічних і правових основ.

Адже безпека – це невід’ємна частина буття, найважливіше соціальне явище і одна з об’єктивних умов формування особистості, різних спільнот, людства в цілому. Безпека історично була і залишається найголовнішою запорукою суспільного розвитку. Тому без чіткого розуміння соціальної природи самого поняття «безпека» неможлива будь-яка ефективна діяльність щодо її забезпечення. Крім того, забезпечення безпеки є формою вирішення суперечностей різних інтересів людей, соціальних груп і суспільства в цілому.

Транспортний комплекс, як вже зазначалося вище, – це не тільки способи та засоби перевезення пасажирів і вантажів. Галузь покликана, перш за все, розв’язувати завдання соціально-економічного характеру: забезпечувати прискорене зростання економіки, зміцнювати економічні зв’язки між регіонами України, країнами світу, задовольняти потреби населення у перевезеннях, сприяти підвищенню якості життя людей за рахунок вдосконалення послуг, що надаються.

Тому формування наукового поняття транспортної безпеки з теоретичної точки зору є питанням принципової важливості, оскільки термін повинен відображати сутність явища і коректно його пояснювати, виділяючи найбільш значущі елементи, як методологічні, так і практичні.

Грунтуючись на положеннях загальної теорії національної безпеки та чинного законодавства, під транспортною безпекою, на думку автора статті, слід розуміти: захищеність особистості, суспільства, держави та їх інтересів у транспортній сфері життєдіяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Таким чином, дане визначення в достатній мірі відображає єдність, взаємозв’язок і залежність двох складових частин будь-якої безпеки – фізичної та соціальної, а це, до речі, закладено в дуалістичній природі людини як біологічної та соціальної істоти, що знаходиться в центрі всіх видів безпеки.

Транспортна безпека, безумовно, носить яскраво виражений біосоціальний характер, що, в свою чергу, породжує додаткові труднощі і для розуміння сутності безпеки, і пошуку шляхів її забезпечення.

На транспорті від впливу будь-яких видів загроз страждають, частіше за все, люди, але в той же час ці загрози породжені, головним чином, самою людиною. Вже ні для кого не секрет: джерелом переважної кількості різних подій на транспорті є так званий «людський чинник».

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Потрібно відмітити, що в теперішній час потребує розвитку і уточнення механізм формування забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту України.

Постановка завдання. Метою статті є визначення наукового поняття транспортної безпеки та аналіз основних проблем безпеки в тому числі і транспортної, яка являє собою складову частину економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. В реальному житті всі об’єкти безпеки – і окрема людина, і корпоративна група, і суспільство в цілому, і держава – піддаються одночасному впливу різноманітних загроз. Тому необхідно мати комплексний підхід до оцінки рівня безпеки того чи іншого об’єкта і, відповідно, організації її забезпечення.

Такий принцип найлегше реалізувати при здійсненні протидії загрозам безпеки за сферами життєдіяльності, оскільки для них характерний стандартний набір як інтересів її учасників, так і загроз цим інтересам. Отже, не дарма у вітчизняному законодавстві спочатку передбачалася класифікація за видами безпеки, тісно пов’язаних зі сферами життєдіяльності.

Однак, транспортна безпека ніколи не виділялася в якості самостійного виду економічної безпеки. Але, як вже зазначалося вище, діяльність транспортного комплексу країни виходить далеко за рамки чисто економічних задач і, в значній мірі, визначає рівень функціонування підприємств, всіх сфер життєдіяльності суспільства та держави.

Більше того, транспортна безпека не може існувати поза рамками національної безпеки.

Як частина єдиного цілого, вона несе в собі спадковість концептуальних підходів щодо забезпечення безпеки країни на мікро- і макрорівнях, нерозривність взаємозв'язків, спільність принципів і методів. Причому транспортна безпека об'єктивно має свої особливості і специфіку, що відображає галузеву спрямованість і визначальне її місце, роль і значення в структурі національної безпеки.

У зв'язку з цим, враховуючи безперервно зростаючу роль транспортної інфраструктури, слід виділити транспортну безпеку в якості важливого самостійного виду національної безпеки (рис. 1). І, ймовірно, тоді на дану сферу буде звернено більш пильну увагу держави, суспільства, бізнесу.

Варто відзначити, що транспортна безпека характеризується ієрархічністю, яка визначається великим ступенем впливу на її стан різних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, а також діями керуючої системи у вигляді міжнародних морських організацій, держави і громадських організацій в різних областях (і, звичайно, в законодавчій). Тому важливе значення має класифікація видів транспортної безпеки, що дозволяє здійснювати вибір конкретної політики та стратегії її забезпечення. І навіть, незважаючи на досить умовний характер будь-якої класифікації, яка зазвичай розробляється відповідно до тих чи інших практичних завдань, в її основу необхідно закладати найбільш суттєві загальні ознаки.

Рис.1. Місце транспортної безпеки в загальній системі національної безпеки

Як зазначалося вище, транспортна система України є складним міжгалузевим комплексом, відповідно і транспортна безпека має такий же комплексний взаємопов'язаний характер.

В якості вихідних даних для класифікації доцільно виділити види транспортних підсистем як об'єктів безпеки, з урахуванням специфіки загроз для різних видів транспорту. В результаті вийде структура транспортної безпеки, яка представлена на рис. 2.

Подібний підхід упорядковує класифікацію видів транспортної безпеки, надає можливість уникнути змішання принципів класифікації, дозволяє розглядати транспортну безпеку як єдину систему видів безпеки, кожен з яких є самостійною підсистемою зі своїми характерними особливостями.

Практика свідчить, що всі ці підсистеми тісно пов'язані між собою і знаходяться в діалектичній взаємодії. Крім того, слід чітко відрізнити «систему транспортної безпеки» від «системи забезпечення транспортної безпеки» як реальної системи структур, сил або коштів, які безпосередньо займаються діяльністю по забезпеченню транспортної безпеки. Це принципово різні поняття, що мають різні предметні області пізнання і практичної діяльності, де потрібна підготовка певних фахівців, відповідальних за забезпечення транспортної безпеки в цілому і окремих її видів.

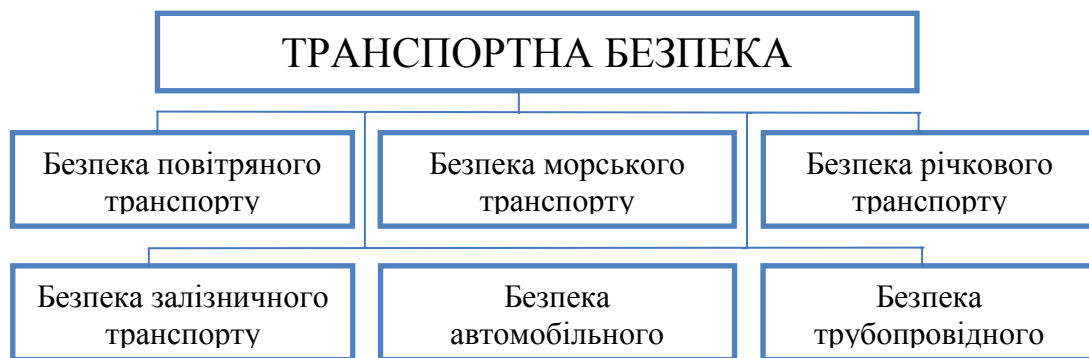

Рис.2. Структура транспортної безпеки

Висновки та перспективи подальших розвідок. Можна зробити висновок про те, що на сучасному етапі діяльність підприємств потребує збільшення державної участі як фінансового, так і організаційного характеру. Тому з огляду на активізацію євроінтеграційних та міжнародних процесів України слід підняти на новий рівень обговорення проблем реформування сектору безпеки нашої держави. Перед Україною постала проблема, що зумовлена певною суперечністю між необхідністю, з одного боку, інтегруватися у світову економіку, а з іншого – забезпечити захист свого внутрішнього ринку, власного товаровиробника і національних інтересів. Небезпека нинішнього економічного становища полягає в тому, що руйнівні процеси можуть стати незворотними і призвести до втрати державності або, у кращому разі, Україна виконуватиме роль другорядної держави і сировинного придатку високо розвинутих країн.

Отже, необхідно докласти всіх зусиль, щоб зупинити негативні процеси, домогтися економічного зростання і достойного місця у світі. При цьому треба враховувати, що світова економіка продовжує залишатися ареною зіткнення інтересів різних країн і лише створення власної системи економічної безпеки дасть можливість уникнути можливих руйнівних наслідків національної економіки, забезпечити її конкурентоспроможність, захистити вітчизняного товаровиробника, ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансово-економічними інституціями [3, с.20]. Характерні для сучасного етапу інтенсивні процеси соціалізації всіх сфер суспільного життя, всієї сукупності суспільних відносин вимагають корінного перегляду існуючих поглядів на проблеми безпеки, в тому числі і транспортної. Чітке розуміння транспортної безпеки як соціальної категорії об'єктивно передбачає обов'язкову консолідацію зусиль держави, комерційних структур, страхових компаній, громадських організацій з метою подолання нинішньої кризової ситуації та зміцнення транспортної безпеки до необхідного рівня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ukrstat.org / operativ – публикация документов Государственной службы статистики Украины 2013.
2. Боняр С.М. Судоходство река-море: проблемы развития судовладельческих компаний: монография / С.М. Боняр. – Одесса: ИПРЭИ НАН Украины, 2009. – 288 с.
3. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: [монографія] / Шкарлет С.М. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2007. – 436 с.

-
4. Хухрыгин А. Безопасность может быть либо комплексной, либо никакой // Аэропорт. – 2005. – № 1. – С.23.
 5. Тульчинська С.О. Організаційно-економічний механізм розвитку ринку пасажирських перевезень в Україні: дис. канд. екон. наук: 08.07.04/ Тульчинська Світлана Олександрівна. – К., 2003. – 178 с.
 6. Ортинський В.Л., Керницький І.С. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: Навч. посіб. – К.: Правова єдність, 2009. – 544с.

Аверичев И.Н.

ТРАНСПОРТНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КАК ОСОБЫЙ ВИД НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Статья раскрывает актуальные проблемы транспортной сферы, содержит анализ формирования системы транспортной безопасности и формулирует комплексный подход к улучшению экономической безопасности предприятий водного транспорта.

Ключевые слова: транспортная безопасность, национальная безопасность, экономическая безопасность, безопасность морского и речного транспорта.

Averitchev I.M.

TRANSPORT SAFETY AS A KIND OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

The article reveals current problems of the transport sector, suggests an analysis of the transport security system formation and formulates a comprehensive approach to improving the shipping companies' economic security.

Keywords: transportation safety, national economy, security safety, safety of sea and river transport.

УДК 338.484

Арнаут Н.О., Тимощук О.М.

НАЙВАЖЛИВІШІ СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ НА РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

У статті розглядається залежність специфічних рис української економіки, у тому числі і рівня розвитку сфери послуг від особливостей регіонального розвитку. Оскільки в процесі реформування української економіки частка сектора послуг постійно росте, а рівень розвитку українських регіонів, і відповідно, задачі, що стоять перед ними, значно диференційовані, важливим стає визначення впливу регіональної складової на рівень розвитку різних галузей сфери послуг.

Ключові слова: споживацький ринок, регіональна інвестиційна привабливість, конкурентоспроможність регіону, сфера послуг, круїзні суда.

Регіональний інтерес на сьогоднішній день є малодослідженим у системі економічних інтересів. Вперше про нього у вітчизняній економічній літературі згадується в 70-х роках ХХ століття, а перші дослідження відносяться вже до початку 80-х років. Питання регіонального інтересу і увага до нього науки і практики була пов'язана з процесом перебудови всієї системи суспільно-економічних відносин як в масштабі всього суспільства, так і його територіальних підсистем. Сьогодні, в умовах трансформації суспільних систем і переходу